

ELSE HJORT

Offentliggjort d. *13. september 2017*

Else Hjort voksede op på en lille landejendom nær Hørning i 1940'erne. Der skulle Else passe familiens høns og sørge for at æggene blev samlet ind. Sidenhen flyttede Else ind til Aarhus, hvor hun i mange år drev et ejendoms kontor.

Interviewet af Rikke Heiselberg, maj 2017

Jeg er født 3 km uden for Hørning, det ligger her uden for Aarhus. På Dørup mark ned mod Edslev Mølle. Der havde mine forældre en lille landejendom. Min far gik ud som daglejer og ud med Julens Glæde og lidt reservepost og kørte med mælk og alt sådan noget, for at tjene en lille skilling hist og her, og min mor hun gik over til en gartner og plukkede bær i perioder. Så solgte hun ænder til én, som tog dem med herind på torvet og solgte dem, og vi hjalp jo.

SÅ I HAVDE ÆNDER. HAVDE I ANDRE DYR?

Ja en hest og en 3-4 køer, ligesom tiderne var til, for hvis det var hårde tider, så blev der solgt en ko for at betale regninger og sådan noget. Vi var også med til at plukke bær, og vi havde høns. Dem skulle jeg passe, lige så snart jeg blev stor nok til det, og samlede æg ind. Da vaskede man jo æg, det gjorde jo ikke noget, de blev vasket dengang.

HAVDE DU ET YNDLINGSSTED SOM BARN?

Der var ikke så langt ned til Aarhus Å. Jeg kunne godt lide at komme ned til Møllen og Edslev mølle og åen. Min far kunne svømme i åen dengang, så meget vand var der. Vi kunne soppe, vi svømmede ikke i den – undtagen min far. Vi cyklede også til Pinds Mølle dengang. Der ligger mange møller langs den å, og Bodil Mølle lå før Edslev Mølle, og da havde vi en eng, men den solgte far under krigen, han har vel ikke haft penge. Vi tog sommetider madkurv med ned til den eng.

OG DET VAR PÅ CYKLEN DET HELE?

Måske gik vi, eller med hestevogn. Vi havde selv hestevogn. Til at begynde med, men det kan jeg ikke huske, da havde vi to heste, men det kan være, de blev inddraget under krigen, jeg har set billeder af dem, og da så de fine ud. Men vi havde en hest, som skulle bruges til at pløje i marken, så og harve. Så vi havde hestevogn og arbejdsvogn.

SKOLETIDEN

OG DU KOM OGSÅ I SKOLE.

Ja jeg kom jo lidt senere end de andre, fordi jeg var syg, dengang det startede, men som 7-årig kom jeg i skole. Så havde vi fem klasser, så vi skulle være oversiddere to gange i løbet af året, for der var 7 års skolegang, og det var i Hørning. Der cyklede vi op, eller når der var sne, så gik vi, og det var 3 km. Og det var jo i gummistøvler om vinteren, der blev helt våde indeni af varme af at sidde med dem. Vi satte jo ikke spørgsmålstegn ved nogen ting, og sådan havde de andre børn det også.

KAN DU HUSKE DIN SKOLETID?

Det var forfærdeligt i frikvarterne. Jeg blev drillet, men så havde jeg jo heldigvis en veninde, som jeg sad sammen med. Hende kommer jeg stadig sammen med. Hun bor i Vejle, så det begrænser sig. Hun havde ni søskende, så hun var jo vant til at tage affære, når der var noget. Hun fulgte mig tit ud af byen, fordi der var en dreng på et hjørne, der også var efter mig.

VAR DET, FORDI DU VAR LILLE?

Jeg var lille og havde lyse krøller, så jeg kan jo godt se bagefter, hvad det har været for. Jeg har været alt for yndig. Men jeg var jo bange.

VAR DER EN KLOKKE I SKOLEGÅRDEN, NÅR I KOM OM MORGENEN?

Ja, så skulle vi gå på række og gå ind til vores faste pladser. Vi sad to og to, og drengene de fik jo en af linealen eller en på hovedet. Så havde vi i vores hæfter, som vi bukkede halvt om, så havde vi påklædningsdukker der, og det måtte læreren jo ikke vide. Så sad vi og tegnede til dem i timerne, og det har de jo godt vidst alligevel, men det troede vi jo ikke.

BYTTEDE I PÅKLÆDNINGSDUKKER?

Ja, det var jo Store Marie, dem kunne man få i kiksepakkerne. Det var mest sådan noget.

HVAD SKREV I MED?

Vi skrev på tavlen og med blyant. Da jeg blev lidt større, fik jeg penneskaft, som vi skulle dyppe, og det var jo oven i pulten, den kunne man trække lidt ned, og der var så et hul til et blækhus, og der kunne pennen også ligge. Jeg kunne det meste inden, jeg startede i skole. Jeg havde jo storesøsteren derhjemme, og min mor ville gerne være lærerinde, og blev det jo ikke. Hun gik meget op i at hjælpe.

ER DET SÅ IKKE DERFOR, DU ER BLEVET KANØFLET, FORDI DU VAR DYGTIG?

Nej, min veninde var en tak dygtigere end mig, men hun havde jo musklerne. Både storebrødre og kunne selv tage affære.

KAN DU HUSKE, HVOR LÆNGE EN SKOLETIME VAR DENGANG?

Den har været mindst 50 min. Vi havde vel en times middag. Om sommeren cyklede vi hjem og spiste varm mad. Om vinteren havde vi madpakke med.

SÅ SKULLE ENS MOR JO GERNE VÆRE HJEMME.

Det var de jo også. Jeg kan ikke huske nogen, der arbejdede. Jeg vil tro, købmandens og slagterens børns mødre arbejdede.

OG SÅ RINGEDE DET UD, OG DU HAVDE FRIKVARTER, OG DET STORE FRIKVARTER, HVOR DU BLEV DRILLET.

VAR DER NOGET MED, AT I SKULLE SYNGE?

Ja, og så bad vi Fadervor. Det havde vi også i religion, og da man gennemgik salmebogen med vers, hvad de betød alle ordene, fordi der allerede dengang var mange ord, som jo egentlig var for gammeldags. Det ved jeg meget om, fordi jeg godt kunne lide det. Vores lærer var god til at fortælle historier. Så havde vi geografi, og han rejste meget, og det gjorde man jo ikke så meget dengang. Han var både i Egypten, Italien og havde lava med hjem fra Pompei til os. Og sten – jeg ved ikke, om det var fra pyramiderne. Vi fik interessen for det, os der gerne ville, det gjorde vi. Vi havde tre lærere, en førstelærer, og den ene var ham, der rejste, og så var der en lærerinde til gymnastik, håndarbejde og historie, og hun kunne virkelig fortælle.

Det var især Sydslesvig, hun gik op i. Vi havde sang, og sang fra salmebogen. Lærerinden var også organist, så der var vi nogen, der var med i et kor. Så fik jeg lov til at stå ved siden af Ella, min veninde, fordi jeg ikke var så god, og det var hun, og så kunne man ikke så godt høre, om man sang med. I pinsen så cyklede hun med os og tog os med rundt i en tre dage ned ad Hærvejen og til Hammel og se ugler. Så kunne hun kniple, det lærte jeg, det var måske også grunden til, at jeg kunne komme med i sangkoret.

HVORDAN VAR FORHOLDET MELLEM LÆRERE OG ELEVER?

Man sagde jo De, og der var meget forskel i hierarkiet. Først kom 1. læreren, og så kom 2. læreren, fordi han var en mand, og så kom lærerinden til sidst.

Jeg kunne jo brodere længe inden jeg kom i skole og strikke og sådan noget. I den sidste klasse var jeg ved at brodere en dug med korssting og hulsøm og sådan noget, og så sagde lærerinden til mig, at jeg holdt forkert på nålen. Det blev jeg simpelthen så fornærmet over, for mine sting de lå fuldstændig rigtigt, og jeg har altid holdt sådan på nålen, og man skulle holde sådan. Det kan jeg jo slet ikke nu. For mig var det så underordnet, når det var rigtigt syet, og det var jo ekstra. Dengang fik vi noget håndarbejde, vi skulle lave først, og når det var færdigt, så måtte man sy på sit eget, og hun havde aldrig i årene før sagt noget om, hvordan jeg holdt på nålen, og så kommer hun og siger det. Så har jeg været fræk og næsvis og sagt et eller andet, så jeg blev sat uden for døren, som den eneste gang i hele mit skoleliv, og så blev jeg jo endnu mere tosset. Så cyklede jeg hjem, og da jeg kom hjem, var min mor jo ikke glad for det, så ringede hun op til 1. læreren, og sagde det var altså ikke godt det her, men hun syntes nu også, det var lidt forkert. Så jeg skulle bare komme op til hende og sige undskyld. Så sagde jeg, det gør jeg ikke, men 1. læreren han ville jo også godt hjælpe, så han sagde, jeg kunne sige det til ham, så skulle han bringe det videre. Så sagde jeg, det kan jeg godt, fordi han jo ikke kunne gøre for det. Så jeg sagde undskyld til ham, og så ved jeg ikke, om han har sagt det videre. Jeg har været 13-14 år dengang.

FIK DU LOMMEPENGE AF DINE FORÆLDRE?

Det var der ikke noget, der hed. Men på den anden side, når jeg ordnede de her æg, så kom Brugsen og hentede dem, og han havde altid bolsjer med – det var jo en form for lommepenge.

Jeg spiste ikke bolsjer, så jeg kunne have dem i lommen, men ikke nok med det, så skulle jeg jo dele med min storesøster. Så legede jeg jo købmand med hende, og så solgte hun til mig, og så havde jeg dem pludselig, og jeg gad ikke spise dem. Så det var rigtig ondt gjort.

SYG TIL KONFIRMATIONEN

HVAD MED KONFIRMATION?

Jeg blev konfirmeret i Hørning kirke sammen med dem fra Blegind, fordi de to kirker hørte sammen, og vi var jo ikke så mange. Vi gik til præst om vinteren, og blev konfirmeret om foråret. Vi var syge den dag allesammen, vi havde så meget omgangssyge, så en brækkede sig lige op ad alteret, han nåede lige at vende sig om, så det blev på muren bagved. Og lige så snart jeg kom hjem fra kirke, så kom jeg i seng, og jeg fik lov at ligge i min konfirmationskjole den dag, og jeg fik lov til at have min hund i min seng. Det er i hvert fald noget, man kan huske.

HVAD SKULLE I HAVE AT SPISE. VED DU, HVAD DE ANDRE FIK AT SPISE?

Jeg tror, alle os, der havde råd til det, vi fik suppe, kogt på høne, og vi havde jo høns. Det var meget almindeligt, og så fik man det hønsekød bagefter. Jeg tror ikke, det var tarteletter dengang, men noget hønsekød et eller andet. Så fik vi is bagefter, og det var en liter-is, man skar ud. Der var jo ikke noget med islagkager dengang.

FIK MAN VIN TIL?

Uh nej, vi fik øl, sodavand og vand. Jeg tror ikke vand var med på bordet dengang, det brugte man ikke sådan, når man var i byen.

OG SÅ VAR DER ANDENDAGSGILDER ELLER HVAD?

Det var der i flere dage bagefter, for der var så naboerne, der havde givet – de skulle komme, men det var jo så mere til kaffe. De skulle jo arbejde om dagen. De havde alle givet en eller anden ting til mig. Men det har været noget med fem kroner. Eller to kroner og sådan noget fra naboerne, og vel så lidt mere fra familien.

Else Hjort, privatfoto

MEN HVAD SÅ MED AT VÆRE SAMMEN MED DINE KLASSEKAMMERATER?

Blå mandag det var der ikke. Det havde vi ikke. Men det var jo også efter krigen, og alting kom jo ikke op at stå, før vi kom til 50´erne sådan rigtigt. Vi havde jo rationeringsmærker langt op i 40´erne og vel noget indtil 50. Men jeg tror, vi havde fri om mandagen, for jeg mener, jeg var med mor ude at købe en taske. Præsten og kordegnen var inviteret med til konfirmationen, men de store gårdmænd var nok hurtige til at invitere dem i første omgang, og så måtte vi fattige nøjes med besøg ved andendagsgilderne.

I Huset

EFTER 7. KLASSE HAVDE DU NOGET FORSKELLIGT, HUSHOLDNING OG SÅDAN NOGET.

Efter konfirmationen kom jeg på husholdnings- og efterskole i Brøruphus. Der var jeg først det ½ år, som man er, og så var jeg der ½ år mere, hvor jeg hjalp med husholdning om formiddagen. Da var vi inddelt i hold, og så havde jeg sådan et hold, som så skulle konkurrere med de andre hold i husholdning og madlavning.

SÅ DET HAR DU SÅ VÆRET DYGTIG TIL?

Men hjemme var jeg vant til det også, fordi min mor var ret syg. Jeg fik en lillesøster, da jeg var 6 år. Bagefter kan jeg se, at det var det, der gjorde hende syg. Måske var det en fødselsdepression, men det var der jo slet ikke noget, der hed ude på landet, men så måtte jeg jo hjælpe med at lave mad. Min far lavede også mad. Så han var en moderne mand. Jeg havde også en storesøster, hun var 3 år ældre. Men hun var så dygtig i skolen, så hun skulle jo læse. Det måtte jeg også gerne, men det gad jeg altså ikke.

Efter husholdningsskolen kom jeg på en gård i ½ år, så kom jeg på et dambrug ved Pinds Mølle i ½ år, altså i privaten, hvor jeg skulle passe børn og lave mad. Jeg havde et par andre pladser. Jeg havde en herinde i byen og en ude i Risskov.

KAN DU HUSKE NOGET OM LØN?

Det første sted fik jeg 100 kr. om måneden og så skulle jeg bo og spise dernede. Jeg havde fri hver 2. søndag, så regnede jeg jo med, når det var weekend, at det var fra lørdag, men så viste det sig jo, at det var hver 2. søndag, og så viste det sig, at når man kom tæt på, så skulle jeg komme derned om aftenen og lukke høns ind.

HVORNÅR MÅTTE DU SÅ TAGE AFSTED SØNDAG MORGEN?

Det var, når jeg var færdig over middag. Så den weekend var ikke så lang. Jeg var fæstet for ½ år, så da det ½ år var gået, så siger min mor, der skal du ikke blive. Jeg ville jo også godt noget lidt andet, og så søgte vi den nede i Pinds Mølle. Der blev så højt og tydeligt sagt, at det var hver 2. weekend, og når det ikke var i weekenden, så havde jeg fri om mandagen efter. Der skulle jeg have 125 kr., og det var til en vinter, og det andet sted fik jeg jo 100 kr. Men det første sted tilbød hun mig så 75 kr. om måneden, og så må du sidde inde og sy på mit sytøj om vinteren. Så tænkte jeg, man skal jo heller ikke sådan skifte plads hele tiden. Jeg kunne jo godt køre hjem om aftenen, når jeg var færdig, og så siger min mor, det gør du ikke, du tager derned. Hun sagde, "Uh når de giver så meget, så bliver det ikke rart at være der", men det var et rigtig godt sted, og når familien tog til Ejer Bavnehøj for at spise, så var jeg med. Jeg var der ikke så længe, for så ville jeg prøve noget andet. Men jeg tror, jeg har gjort et godt indtryk, for datteren var ikke mere end seks år, hun blev også pædagog.

Mine forældre syntes også, at jeg skulle læse til et eller andet. Så var det, vi fandt ud af, jeg skulle være pædagog, fordi det lød til at være noget af det nemmeste, man kunne læse. Det var ikke svært dengang vil jeg sige, og da skulle man jo ikke have sådan noget eksamen før, man gik i gang med pædagoguddannelsen, da hed det jo fritidshjemslærerinde. Og min mor ville gerne have, at vi blev lærerinder allesammen, og det der fritidshjemslærerinde det smagte af noget. Så det var godt nok.

Så skulle jeg på højskole for at komme ind på seminariet, for når man ikke havde realeksamen, så skulle man på en højskole. Jeg kom på Askov, det var et rigtig dejligt ½ år, og så skulle vi også have en fem – seks uger på en sløjdscole, som også lå i Askov bagefter. Det var både piger og drenge. Og det, vi piger ikke kunne, det hjalp drengene os med. Inden den tid havde jeg også været i Ry ved lægen i et år i huset, hvor jeg også tog telefon til ham og huset og alt sådan noget.

ET OMSKIFTELIGT LIV

SÅ HAR DU VÆRET PÆDAGOG RESTEN AF DIT LIV.

Nej, det har været omskifteligt. Mit liv har været omskifteligt, for mens jeg læste til pædagog her i Aarhus, så kom min mand til byen. Han var min fætter, så jeg kendte ham jo, og han var rejst hjemmefra – fra kone og børn. Det var jo forfærdeligt også dengang ude fra landet af, men så fik han et lille værelse herinde. Det hed hotel Garni, og det havde jeg aldrig hørt om, men det vil sige, det var et loftsværelse, som blev lejet ud. Der var ikke noget hotel, det var bare sådan værelser, og det lå nede ved åen. Altså han kom ude fra landet og så så det værelse. Det kunne jeg ikke bære, det var frygteligt.

Engang jeg var oppe at besøge ham, fordi han kom jo hjem til mine forældre, så fulgtes vi ad herind, og så var jeg med ham oppe engang. Jeg tror, vi har været i biografen sammen, og så jeg jo det værelse. Så skaffede jeg ham et værelse ude ved siden af, hvor jeg havde et værelse i Holme. Så blev vi jo kærester efterhånden. Det har nok været i 1960 han kom til byen. Jeg begyndte at læse i 1959, så det var der omkring.

OG SÅ HAVDE HAN SMÅ BØRN JO, SOM DU SÅ OGSÅ FIK NOGET MED AT GØRE?

Ikke rigtigt, for det måtte han ikke. De to store – ja, Hans Ejnar var begyndt i skolen, så det skulle jo være i skoleferien. Så var de oppe hos os fire-fem dage, men min mand skulle jo arbejde. Han kunne ikke holde fri. Han kørte lastbil. Og så havde de det nærmest for godt heroppe, tror jeg, for de kom jo hjem og fortalte om alt, hvad der skete i den store by, og da havde vi to helt små børn. Den ene i barnevogn, den anden i en klapvogn, og vi havde gartnerforretning, jeg passede, så de fik jo lov at køre med en hver, bare de ikke kom over en vej.

HVOR VAR DET HENNE?

Det var i Marstrandsgade, og så kunne de jo løbe op ad Fattiggårdsbakken, og så rendte de hen til Brobjergskolen, og så var der en sti ned dengang, og der kunne de lige få barnevognen og klapvognen igennem.

HVOR GAMLE VAR DE, DA DE FIK LOV TIL AT KØRE DE SMÅ.

De har været omkring syv og fem år.

FRITIDEN

JEG TØR NÆSTEN IKKE SPØRGE DIG OM FRITID, FOR DET HAR DU DA IKKE HAFT MEGET AF?

Jo, jeg har altid gået på ekstra kurser. Jeg holdt med at arbejde, da vi fik børn. Så jeg havde faktisk kun arbejde nogle få måneder, efter jeg blev uddannet, og så blev jeg gravid.

Jeg arbejdede i Silkeborg. Jeg havde en svangerskabsforgiftning, så det kunne jo slet ikke hænge sammen, og så var det, vi købte det nede i Marstrandsgade for at få en lejlighed. Vi var ikke gift dengang. Da boede vi på et lille loftsværelse, men dengang kunne man købe de små forretninger, faktisk uden udbetaling nærmest. Vi havde jo ikke nogen penge at gøre med, jeg havde lidt læsegæld, og han skulle jo betale børnepenge og hustrubidrag.

KØRTE HAN IKKE LASTBIL?

Jo det gjorde han dengang, og han kørte til udlandet til at begynde med, men da vi så fik den første i 1962, da holdt han med at køre til udlandet, og så kørte han i Jylland.

SAMTIDIGT MED I HAVDE GARTNERFORRETNINGEN?

Til at begynde med solgte vi for 15 kr. om ugen. Det er måske 500 kr. i dag. Det kunne vi jo ikke leve for. Det var jo faktisk kun nok til at købe nye varer for. Så når det var den 1., så stod vi og talte tørrer op, og skulle have udsættelse med huslejen. Ja, min mand er ikke hjemme før på mandag.

VAR DET EN DYR HUSLEJE?

Nej, men med de andre udgifter vi havde til børn, så var det jo mange penge alligevel. Det ene med det andet.

FIK MAN NOGEN SOM HELST HJÆLP FRA KOMMUNEN TIL BØRN?

Nej. Vi fik en pakke fra Mødrehjælpen, eller jeg gjorde, fordi vi ikke var gift.

SOM DU SKULLE SØGE OM?

Ja, og det var en dejlig pakke. Der var gode bleer. Jeg havde en veninde, der boede lige i nærheden, og hun havde et barn, der var et år ældre end mit, så der lånte jeg en masse tøj fra. Så fik hun et barn bagefter, så fik hun det igen, og så fik jeg et barn, og så lånte jeg det igen, og det duede stadigvæk, det var ikke særlig slidt.

NU TÆNKER JEG, DU SIGER BLEER, DET VAR JO STOFBLEER?

Det var rigtige bleer, som skulle koges i en kedel, og derinde var der vaskeri i kælderen, og det var lavet sådan, at man havde tre dage om måneden, og det kan man jo ikke holde bleer for, så jeg havde en stor gryde. Da kunne vi ikke få én af de der høje gryder, som ellers var blekogere, så det kogte jo over. Det blev tørret på radiatoren. Men vi havde et badeværelse med et siddekar, og der havde vi så snorer op over det, der kunne det hænge. Der var en gård, hvor bilerne også kørte ind og ud, men der kunne godt hænge noget engang imellem, men så havde de andre jo de andre dage, og så skulle man jo ikke gå ind i deres vasketøj.

JERES FORRETNING LÅ I STUEPLAN?

Vores lejlighed lå også i stueplan lige ved siden af, så man kunne gå fra stuen og ud i forretningen.

SÅ GIK DU TIL EN MASSE TING I DIN FRITID. DET KOM VI IKKE LIGE IND PÅ, HVAD DET VAR?

Da vi boede i Marstrandsgade, allerede dengang gik min veninde og jeg til porcelænsmalning om aftenen, når mændene var kommet hjem, og de kunne tage lidt over.

DET DU HAR DER, ER VIST MADS STAGE, DET ER IKKE NOGET, DU HAR LAVET. VAR DET TIL JERES EGET HJEM I MALEDE?

Ja, vi solgte det ikke.

OG SÅ LÆSTE DU EN MASSE GARANTERET.

Ja, jeg kunne godt læse en hel nat og så alligevel passe det hele. Senere har jeg jo gået til alt muligt andet. Jeg begyndte at male lidt før jeg fik kræft. Da gik jeg på aftenskole på Sct. Annagades skole. Da var jeg holdt med at arbejde, så det var om dagen, og dengang var vores børn jo store.

HVOR GAMMEL VAR DU, DA DU FIK KRÆFT?

Det er 12 år siden som 65-årig. Jeg holdt allerede, da jeg var 49 år med fast arbejde. Da fik jeg en stofskiftesygdom. Da var jeg begyndt i terapi på plejehjem. Jeg havde læst til beskæftigelsesvejleder. Så fik vi en ny forstander. Så fik jeg en stofskiftesygdom, og så gik jeg nemlig også dengang og tænkte, jamen er dig eller er det mig, der er noget i vejen med. Og det var måske os begge to.

OG SÅ FIK DU KRÆFT, DA DU VAR CA. 65 ÅR.

Ja man kan sige, der har været skiftevis to dårlige perioder.

Min mand holdt med at køre lastbil, fordi han fik mavesår, og så begyndte vi som ejendomshandlere, og da havde vi haft flere forskellige små forretninger rundt omkring. Efter Marstrandsgade flyttede vi til Schleppegrelsgade og åbnede en rulleforretning. Jeg tror, det var den rækkefølge. Da kørte han stadigvæk lastbil, og så skulle jeg rulle, men det var jeg ikke ret god til, at rulle de der duge.

Da blev vi gift, mens vi boede der, og det var en ældre dame, der havde ejendommen. Hun vidste jo ikke, at vi ikke var gift. Den dag vi blev gift, mens vi var hjemme hos mine forældre, for de havde passet Lars, den ældste, var der kommet en buket, og den havde hun taget imod. Så siger hun brudepar, det må være dem oppe ovenpå, de har da en datter, men jeg troede da ikke, hun var forlovet. Men så var hun jo oppe med den her brudebuket, og de havde sagt nej, det er ikke os. Det var fordi jeg hed Jensen, og min mand hedder Hjort, men de havde skrevet brudebuketten til brudeparret Jensen, så hun kom jo ned med den her brudebuket, da vi kom. Er I blevet gift, ja det var vi jo da. Det var ikke tilpas, at vi havde boet der uden at være gift.

Men så blev jeg gravid igen, og jeg kunne ikke have en rulleforretning og to små børn. Så åbnede vi en blomsterforretning i Fynsgade. Min mand var i fritiden begyndte at handle sammen med en anden. Vi er nok flyttet 20 gange i de her år.

FLYTNING PÅ FLYTNING

KUNNE DU LIDE DET, ELLER VAR DET FORFÆRDELIGT?

Nogen gange var jeg jo ikke så glad for det, når det ikke var så godt, det vi flyttede til, men efterhånden så var det jo vores liv. Nogen gange havde man så råd til at købe noget, der var lidt bedre. Men så begyndte min mand selv at handle, hvor jeg så hjalp, fordi han var lidt ordblind og venstrehåndet, så han var ikke meget for at skrive, men han var rigtig god til at handle. På et tidspunkt købte vi igen det, vi havde boet i i Marstrandsgade, og lavede det til et ejendomskontor, og det lavede vi jo, så flot så flot.

VAR DET KUN JER TO, DER VAR PÅ KONTORET?

Ja, det var det, men så var tiderne jo ved at være rigtig gode, så købte vi et hus ude på Åkrog Strandvej, og solgte det derinde. Og det var, fordi han begyndte at handle med en, der byggede villaer derude, og så købte vi den. Så flyttede vi ejendomskontoret om i Thorvaldsensgade. Det købte vi så og lavede kontorer nede i kælderen, og da havde vi så en kontormand. Det kaldte vi Mølleengens Ejendomskontor. Det var det vi begyndte med, da vi boede i Marstrandsgade. Vi havde annonce i avisen og min mand havde købt sådan en lille mølle på en langtur ned til Holland. Så stod møllen i vinduet. Han var rigtig god til at sætte annoncer og ord sammen og sådan noget.

HVAD MED DET I RISSKOV, DER FLYTTEDE I JO FRA.

Ja, det solgte vi. Der kom nogen fra København, der havde set på villaer rundt omkring, men nej, det var ikke noget. Så tog min mand dem med hjem til os til en kop kaffe, inden de skulle videre, og de syntes, det var dejligt. "Men det kan I købe", sagde han, og det gjorde de så. Men da var jeg sur på ham, for da vi skulle flytte hurtigt ud, og så var vi nødt til at leje et hus, og samtidigt med havde han købt ½ gris, og ikke sagt det til mig, det havde han jo glemt alt om. Den ½ gris kom den dag, vi flyttede, og jeg havde jo pakket alting ned, og det eneste jeg kunne finde, det var en skrællekniv, og vi flyttede op til et rækkehus, hvor der kun var en lille fryser i det øverste af køleskabet. Så der stod jeg jo med flæsketeg, og hvad der ellers er i en ½ gris, så den dag var jeg sur på ham. Men vi fik da et eller andet at spise.

HVOR LÅ DET RÆKKEHUS HENNE?

Det lå på Rimsøvej, i nærheden af Risskov Bibliotek, der ligger en smal strimmel park. Der boede vi ikke ret længe, for det var lejet. Så købte vi hus i Hasle, Degnebakken, og det var et dejligt hus, men det blev jo også solgt.

DIN MAND BLEV IKKE KNYTTET TIL ET HUS.

Nej, dengang han kørte lastbil, blev de jo også fyret af og til, hvis der ikke var noget. Men han har højst gået ledig to dage ad gangen, så har han fundet noget andet, og da han kørte lastbil, begyndte han også at sælge malerier om aftenen. Så solgte han symaskiner, det gik ikke ret godt. Det gad han ikke. Han kunne ikke træde nålen, men altså han har altid fundet på noget.

TILKNYTNINGEN TIL AARHUS

SKAL VI LIGE HØRE OM DIT FORHOLD TIL AARHUS?

Jeg kunne ikke tænke mig at flytte fra Aarhus. For det første har jeg to sønner i byen, en i Åbyhøj og en i Tranbjerg, og så havde min mand jo nogle andre børn, men de bor ikke her omkring. Da de flyttede hjemmefra, begyndte de at komme til os. Jeg er virkelig knyttet til byen, både med veninder og venner. Der er så meget at gå til i Aarhus, og har man ingen penge, er der meget at gå til alligevel, og alle de kurser jeg kan gå på og den smukke natur.

Vi har et fælleshus, og der kan vi låne bussen, der hører under plejehjemmet. Der er to busser og frivillige chauffører, og det koster kun en busbillet ud og en busbillet hjem for samme pris, og så kan vi køre inden for der, hvor bybusserne kører. Hvis vi kommer udenfor, så skal vi bare give to billetter hver vej, og det er jo rørende billigt. Så der har vi arrangeret nogle ture, hvor vi tager ud. Og så er jeg begyndt at svømme. Jeg har været så vandskræk – altid, og nu kan jeg næsten svømme, og jeg begyndte før jul nede i Møllestien. Der har jeg fået bus ind til her i vintertiden. Jeg er ikke så vild med, når det er glat og mørkt, når jeg skal hjemad, og hvis ikke jeg kunne nå bussen, så skulle jeg stå der ½ time.

HVAD SVØMMER DU?

Det er vandgymnastik, jeg går til, og så er det svømning til sidst, og jeg har en personlig træner, så jeg ikke drukner.

HVORDAN FANDT DU PÅ DET?

De har jo hele tiden sagt, det var godt for min arm, og efterhånden som man bliver slidt andre steder, og ikke går så godt mere, så er det også godt for det. Det er jeg glad for, og det er gratis igennem FOF. Kommunen betaler det, det koster og også transport frem og tilbage.

ER DET PÅ GRUND AF DINE SKAVANKER?

Ja, jeg har noget i armen og i benet, og noget i lungerne, småting.

HAR DU VÆRET RYGER?

Nej, men jeg stod på trappetårnet, når de strøede kunstgødning ud, og da blæste alt det der kunstgødning lige ind i hovedet, og det var der ingen, der tænkte over dengang. Det var der ingen, der vidste. Men min far fik også dårlige lunger, og jeg har arbejdet på fritidshjem, hvor de røg som skorstene. Det måtte de jo godt dengang.

HAR DU NOGENSINDE VÆRET UDEN FOR DANMARKS GRÆNSER.

Det sidste var i Portugal, og det er 12 år siden, efter den tid har vi ikke været uden for Danmark. Men jeg har tit været på Mallorca, og så har vi været ved Garda søen med bus, og så har vi været i Portugal. Da min mand kørte lastbil, inden vi fik børn, da var jeg med ham i Sverige. Da skulkede jeg fra pædagogseminariet. Man oplever jo noget på sådan nogle ture, som man ellers ikke ville, men ellers var det mest kørsel, men man så jo lidt. Han kunne køre hjem fra Marseille uden at holde hvil. Han kunne bare blive ved. Når han så kom hjem, så kunne han jo godt sove, indtil han skulle møde igen om mandagen, men det var ikke sådan, at han faldt i søvn, når han var i en lastbil, det var altså hans liv at sidde i en bil. Så da vi holdt op med at være ejendomshandlere, så begyndte han at køre taxa, og det kunne han også godt lide. Det var jo også at sidde i en bil nærmest. Han kørte meget om natten, fordi så var han jo hjemme om dagen, når børnene kom fra skole.

KRIGEN

KAN DU HUSKE KRIGEN?

Nej, ikke på den måde. Vi boede jo på landet, og jeg er født i 1939, så jeg vidste jo ikke, at livet kunne være anderledes. Jeg anede jo ikke, at der fandtes appelsiner og bananer, så jeg manglede det jo ikke, og vi gik jo aldrig sultne i seng.

SÅ DU SÅ IKKE NOGET TIL MILITÆR OG SÅDAN NOGET?

Vi boede, hvor vi kunne gå ned til Skanderborg landevej, og der skulle vi ned og se, de tyske soldater gå hjem i 1945. De skulle jo gå der fra byen af, så det har været om sommeren efter krigen, inden de skulle hjem. Og det har virkelig gjort et indtryk. Folk råbte jo efter dem, de var forhutlede, det kunne jeg ikke forstå. Sådan var indstillingen jo ikke hos mine forældre.

SÅ DER BLEV IKKE TALT NOGET OM NAZISME.

Der faldt et fly ned ved Edslev Knude, og da cyklede min far og min storesøster hen for at se det. Jeg var jo så lille, så jeg har siddet på min fars cykel. Så var der en mand, der fandt et øje, det sad bare på sådan en trekant, og det rendte han rundt og viste, og lige så snart min far så det, så siger han, vi skal hjem. Det ville han jo egentlig ikke have, vi skulle opleve. Så det øje, det ligger helt alene. Det glemmer jeg ikke, men ellers herefter, vil jeg næsten tro, at min far har været med. Men det blev der jo ikke snakket om, fordi det måtte naboerne jo heller ikke vide, men altså når han nu kørte mælk og Julens Glæde og alt sådan noget – jeg tror, han har været lidt med. Jeg tror ikke, han har haft en stor rolle, men jeg tror, han har været lidt med, og min far havde en bror, der arbejdede på stationen i Hørning. Den blev jo sprængt i luften, så jeg tror, de på én eller anden måde måske har stået i yderkanten af det. Det synes jeg som voksen, jeg har kunnet tyde af det.

TRAVLE PLEJEHJEM

HAR DU ET GODT RÅD TIL NUTIDENS UNGE.

Lær noget, oplev noget. Først og fremmest oplev noget, tror jeg. Jeg ville jo også gerne have haft, at mine egne børn havde læst, men det gad de ikke. Så de kom faktisk ud af skolen, ja den ene før tiden. Det måtte han godt, hvis han kunne få et arbejde, og det skaffede min mand ham med det samme. De er begge to blevet mekanikere. Den yngste er blevet synsmand, efter han holdt hernede på Damagervej.

HVAD VIL DET SIGE AT VÆRE AARHUSIANER?

Det vil sige, man kan udvikle sig her. Hvis man er "minded" for det, så kan man udvikle sig hele livet igennem. Her er gode muligheder.

HVORDAN VIL DU KARAKTERISERE EN AARHUSIANER?

Sproget, og den måde vi er på, at der er nogen fælles træk. I hvert fald anderledes end københavnere, selv om mange af dem kommer fra Aarhus. Forskellene er jo efterhånden ikke så store, efter vi er begyndt at rejse ud.

ER DER FORSKEL PÅ, DENGANG DU VAR UNG OG NU?

Dengang var det jo enten cykel eller bus, men nu har de fleste jo bil og kører deres børn, og kører os gamle når der er noget, så det er der stor forskel på. Man spiser meget anderledes nu, man har jo også flere penge, selv om nogle jo også er fattige nu, så skal man også bruge flere penge for at kunne følge med. Dengang kunne man jo følge med uden penge. Det er jo godt, der er kommet så mange genbrugsbutikker, for ellers kunne man jo virkelig føle sig uden for nu. Det følte man jo ikke før.

TÆNKER DU, DER VAR NOGET, DER KUNNE VÆRE BEDRE HER I BYEN?

Plejhjemmene. Det var skrækkeligt at have min mand på plejehjem. På Vidtskuevej, det er jo en afdeling under Rosenvang, og jeg har været afløser på Rosenvang i terapien, og der syntes jeg, det var fantastisk godt, da jeg var 50 år. På plejhjemmene har de eksempelvis kun rengøring hver 3. uge. Når min mand tisede ved siden af, blev det ikke gjort rent. Der var blod i den stol, han sad i og hele vejen rundt omkring på gulvet, og det blev der ikke gjort noget ved. Deres fælles rum blev gjort rent hyppigere. Jeg gjorde selv rent. De kunne få klippekort til forskellige udflugter, men han turde ikke. Han kom hjem igen og derefter på hospitalet. Jeg syntes, han skulle falde til, så jeg sagde ikke noget, og hvis han syntes om det, var det i orden. Jeg skrev hver eneste dag de sidste to måneder i min kalender, hvordan han havde det. Lederen fik en afskrift af det.

HVORDAN SER DU DET HERUDE?

Der er meget skåret ned herude. Jeg ser, at folk sidder mere og mere alene og kan ikke komme ud af deres huse. Om mandagen har vi været mange flere før, da havde vi to til at komme to gange om ugen, nu har vi ingen til at hjælpe med at komme ud til et eller andet. Det er meget forringet. Når vi skal på tur, skal vi selv sørge for det, og jeg knokler for at få fat i dem. Vi har en koordinator, og ham har jeg knoklet for at få fat i. Nu har jeg fat i ham, og så siger han, de to dage, vi skal på tur, er slet ikke bestilt til os, der er ingen chauffør, og vi betaler selv, og vi har fået fat i nogen, der hedder Glæden, der kommer nede fra Klostergadecentret. Der er de en gruppe nede, og de tager ud og glæder folk, og de har søgt penge, så vi kan komme ned i Den Gamle By i dementlejligheden, og hvis ikke vi kan få en bus, så kan vi ikke komme derned, og de har fået pengene til det, og de vil hjælpe os. Altså sådan noget med at koordinere og det med, at der er penge til det, for det handler jo om penge i sidste ende, og nogen falder jo, og én hun må sidde længe på gulvet, inden de kommer og får hende op.

HVOR HØRER KOORDINATOREN TIL?

Han hører til det her område Viby-Holme-Højbjerg-området, og jeg ved ikke, hvad han skal koordinere ud over busserne, men hende, der var der før, hun hjalp os med at sende en ansøgning ind, så vi kunne få et filmlærred og filmapperat Huset, så vi kan vise film. Sådan noget skal han hjælpe med, men har har jo hele området, og han kan jo heller ikke være allesteder.

SÅ DET ER SÅ DIG BLANDT ANDRE?

Det med bussen er mest mig, og så er der en formand i den lille bestyrelse, og så er der én, der er kasserer, og hun sørger for, at vi får kaffe og brød hver mandag. Så skriver jeg månedssedler ud, hvad vi har på programmet, og så sender vi ud, når vi spiser ekstra, og så sender vi ud, når vi skal på tur ekstra, og det laver jeg på computeren, altså hvad skal vi lave de næste 3 måneder.

ER DET SÅ NOGET, DU FÅR PÅ DIN COMPUTER DE FORSKELLIGE AFTALER?

Jeg skriver det i min lommebog, og så skriver jeg det på computeren, og det der med, når lægen kommer ud, det er noget helt nyt. Der er en, han vil meget gerne lave det på sit arbejde, men så skal vi også give penge for det. Jeg får også noget til patroner og så videre, så det ikke koster mig noget. Hvis ikke hun kan gå hen og hente brød og sørge for nogle andre ting og koordinere noget, så er der ingen til at gøre det.

KAN DE MANGE FRIVILLIGE IKKE KOMME OG GÅ TURE MED FOLK?

Der er det jo sådan, at vi har fået dem fra Glæden. De får måske fat i nogen, der vil gå ture med os. Hende som falder, hun tager en taxa hen i centret for at købe ind, og til at begynde med, da kunne hun jo selv skubbe sig derhen, men det har hun ikke kræfter til mere. Hun ville måske gerne, at hun blev kørt derhen i sin kørestol, og det er der måske andre, der også gerne vil. Nogen kunne da godt gå en lille tur eller bare komme ud at sidde på de bænke, der er her. Èn, der banker på døren og siger, giver du ikke en kop kaffe derude på bænken. Når vi bliver dårligere allesammen, inden vi kommer her.

I SKULLE NÆSTEN HAVE EN TELEFONKÆDE.

Jeg har det med mine børn, den ene morgen og den anden aften. Den gruppe jeg maler med, det er guld værd for mig. Og os, der kan noget, vi går jo ud til noget andet, og så har vi ikke ret meget overskud til mere. Vi to var på tur til Fur, og i går var hun ovre for at få en kop kaffe for at se nogen af de billeder, jeg havde taget. Og så siger vi begge to, jamen vi kan ikke mere. Så var der en tur på søndag, som vi egentlig gerne ville med på, men hun siger, jeg orker altså ikke allerede på søndag, nej det gør jeg heller ikke, sagde jeg. Jeg har ikke så mange kræfter.

Når man flytter på plejehjem, så bliver det betragtet som en lejlighed. Og godt nok er der flere omkring én, men man kommer ikke sådan ind i lejlighederne, andet end der er noget. Så sidder man 23 timer i døgnet alene. Og der hvor Arne var, de var jo for dårlige, altså de kom jo hen og spise, det blev han så også forbudt, fordi han snakkede, så de andre ikke fik noget at spise. Så fik han ikke noget, da han sad alene. Men de havde jo hver deres. Og til at begynde med var jeg med derhenne, og så sad jeg ved bordet, og så kom der ikke noget personale, fordi jeg var der. Og det ville jo også være rart for mig, at der ind imellem også var noget personale. En gang blev der sat frugt, og det måtte de gerne tage allesammen, hvem gør det, når man er senil. Der var et mandligt personalemedlem, der fik Arne som opgave, og det var den eneste Arne kunne kende. Der var noget særligt imellem dem, og det må man jo bygge på, men han blev taget væk. Man får jo ikke noget forhold til et senilt menneske, hvis ikke man kommer tit.